

סיכונים באזורים צפופי אוכלוסיה -
מקרה מבחן: הסרת סכנת האמוניה ממפרץ חיפה

צריך לקיים - הלקח הנלמד: כיצד לנהל קונפליקט סביבתי בגישת הקיימות

פרופ' עדי וולפסון, המרכז לתהליכים ירוקים, המכללה האקדמית
להנדסה ע"ש סמי שמעון

SCCE

המכללה האקדמית להנדסה ע"ש סמי שמעון

מהנדסים לעולם טוב יותר

מפרץ חיפה - חיפה

מפרץ חיפה – תעשייה וסביבה

- במפרץ חיפה מרוכזות כמה מהתעשיות הפטרוכימיות והכימיות הגדולות בישראל (מתחם בז"ן, דשנים ועוד), לצד מתחמי תשתיות לאומיות של דלק ואנרגיה ונמל.
- כיום עומדות על הפרק כמה תכניות להרחבת המפעלים במתחם בז"ן ולהקמת מפעלים ומתקני תשתיות חדשים במתחם קרקעות הצפון, לצד הרחבת הנמל.
- התעשיות הכימיות במפרץ מייצרות כימיקלים רבים החיוניים למשק המקומי ואף מייצאות לחו"ל. הן מהוות מנוע צמיחה כלכלי אזורי ולאומי, תורמות לצמיחה במשק ומספקות תעסוקה ישירה ועקיפה לאוכלוסייה רבה.
- לתעשייות אלה יש פוטנציאל משמעותי לפגיעה באיכות הסביבה ובבריאות הציבור.
- מערך הניהול הסביבתי הנוכחי במפרץ חיפה כשל והוביל לפגיעה בבריאות הציבור ולירידה באמון הציבור בתעשיינים וברשויות.
- איכות הסביבה (זיהום אוויר, מים וקרקע) באזור מפרץ חיפה ירודה ומובילה לתחלואה ותמותה טרם עת חריגות.
- לאחרונה החליטה המדינה על תכנית לאומית להפחתת זיהום האוויר באזור.

המצב הקיים

צריך!!!

רשויות מקומיות

ארגוני סביבה

נבחרים ציבור

הציבור הרחב

משרדי ממשלה

התאחדות התעשיינים

תעשייה

פעילי סביבה

קיימות

פיתוח בר-קיימא: פיתוח העונה על צרכי ההווה מבלי לפגוע ביכולתם של הדורות הבאים לספק את צרכיהם בעתיד.

צמחיה ירוקה: צמיחה המאפשרת פיתוח, ייצור והרחבת האפשרויות במשק לצד שמירה על איכות הסביבה ועל צדק חברתי.

הידברות

שקיפות

להרחיב את מעגלי היש

הנחות יסוד

- איכות הסביבה ובריאות הציבור עומדים מעל לשיקולים כלכליים ואינטרסים צרים.
- פעילות התעשייה חיונית והכרחית ואין למדינת ישראל חצר אחורית.
- אפשר ואף צריך לקיים תעשייה נקייה, ואף בסמיכות לאזורים מיושבים.
- דרושה אחריות ציבורית והוגנות של נבחרי ציבור, תעשיינים והציבור הרחב.
- שיח ושיתוף פעולה בין משרדי ממשלה, רשויות מקומיות, ארגוני סביבה ותעשייה.
- שקיפות מלאה בנוגע לתהליכים, נתוני ניטור, נתונים סביבתיים אחרים ונתונים כלכליים.

מיכל האמוניה-אייקון תקשורתי

למה עכשיו?

- כשל ארוך ומערכתי
- קשב ציבורי ותקשורתי
- חיבור של אינטרסים
- שיתוף פעולה בין מגזרים
- דו"חות מקצועיים ציבוריים

מה הלאה?

- חלופות
- תעסוקה
- שיתוף פעולה בין מגזרים

מערך לניהול תעשייתי בר-קיימא במפרץ

מערך לניהול תעשייתי בר-קיימא

1. **תכנון ובנייה:** בחינת תכניות סטטוטוריות, התייחסות לתוכניות ברמות השונות, בחינת חלופות ותסקירי השפעה על הסביבה.
2. **סקרים ותסקירים:** הצגת דרישות לתסקירי השפעה על הסביבה והבריאות ולסקר סיכונים. בחינת הסקרים עבור תהליכי ייצור בתעשיות הקיימות ובמתחמים החדשים, לרבות טכנולוגיות וחלופות.
3. **רישוי עסקים:** קיום כלל הדרישות לרישוי עסקים והנפקת רישיון עסק.
4. **ניטור סביבתי:** הקמת מערך ניטור ייעודי וייחודי- ניטור אוויר, מים וקרקע, ניטור רציף ונקודתי- פליטות מוקדיות ובלתי מוקדיות.
5. **פיקוח:** הקמת יחידת פיקוח ייעודית וייחודית.
6. **אכיפה:** הקמת יחידה משפטית ויחידת אכיפה ייעודית וייחודית.

היבטים חשובים

1. **חברתי:** התייחסות למצב החברתי של התושבים, החל בביטחון אישי ומשפחתי, לרבות בהקשר הבריאותי, וביטחון תעסוקתי, דרך האמון של הציבור במנגנונים הציבוריים, בתעשייה ובנבחרי הציבור, המקומיים והלאומיים, ועד לתחושה של חיבור למקום וגאווה.
2. **אורבני:** התייחסות למרחב כולו ולמרקם העירוני ובמיוחד להיבטים גיאוגרפיים, כלכליים, חברתיים ופוליטיים, ולחיבור בין הסביבה הפיזית לתושבים.
3. **כלכלי:** התועלות הכלכליות של אזור התעשייה לכלכלה המקומית ולמשק הישראלי, בהיבטים של תשלומי מיסים, תעסוקה ותרומה לצמיחה המקומית והלאומית.
4. **תעשייתי:** הצורך בניהול סביבתי מקצועי, מרוכז, אחיד ורציף לצד שיפור הנראות הציבורית והחיבור לקהילה.

חלופות ראשוניות

היבט	חלופה 1	חלופה 2	חלופה 3
סטטוטורי	ניהול מקומי על ידי נבחרים ציבור ופקידות.	ניהול מקומי על ידי נבחרים ציבור, באמצעות מנהלת.	ניהול לאומי על ידי נציגי ציבור ונציגי תעשייה.
ניהול	ניהול מבוזר כאשר גופים עירוניים שונים עוסקים בנושאים הסביבתיים השונים כחלק מעבודתם השוטפת ובמקביל לנושאים אחרים.	ניהול מרוכז, ייעודי ומקצועי.	ניהול מרוכז, ייעוד ומקצועי.
אורבני	שמירה על הרצף התכנוני והניהולי של מטרופולין חיפה. שמירה על המרקם העירוני והמטרופוליטני.	שמירה על הרצף התכנוני והניהולי של מטרופולין חיפה. שמירה על המרקם העירוני והמטרופוליטני.	חלוקת המפרץ לשלושה אזורים וקריעה של המטרופולין לשניים. פגיעה במרקם העירוני והמטרופוליטני.
כלכלי	ארנונה לרשויות המקומיות.	ארנונה למנהלת (והיתרה לרשויות המקומיות).	ארנונה למועצה. (ניתן להגדיר שחלק מהתקציב יועבר לרשויות).
אמון	המערכת הקיימת כשלה ויהיה קשה לשקם אותה ולבנות את אמון הציבור בה.	הקמה של מערך ניהולי חדש ואפשרות לבנות אמון מחדש.	חוסר אמון בניהול חיצוני שאינו נבחר, מנותק מהשטח ונעשה בשיתוף המפעלים.